

საგარეო სავაჭრო ბრუნვისა და ექსპორტ-იმპორტის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე

დავით ბიძინაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, გორის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, davitbidz@gmail.com

საკვანძო სიტყვები: ინფლაცია; ფასების ინდექსი; იმპორტი; ექსპორტი; ინვესტიცია; კრიზისი; რეექსპორტი.

J.E.L. classification: F4, F12

DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2023.25.08>

ციტირებისთვის: ბიძინაშვილი დ., (2023) საგარეო სავაჭრო ბრუნვისა და ექსპორტ-იმპორტის გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე. ეკონომიკური პროფილი. ტ. 18, 1(25), გვ. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2023.25.08>

ანოტაცია. ბოლო ორი წლის განმავლობაში, საქართველოს ეკონომიკამ ეროვნული მეურნეობის განვითარების სხვადასხვა მიმართულებით, უდავოდ კარგ შედეგებს მიაღწია. ქვეყანაში ორნიშნა ეკონომიკური ზრდა დაფიქსირდა, მატულობს ინვესტიციების მოცულობა, ტურიზმის სექტორმა კორონავირუსის გამო დაკარგული პოზიციები დაიბრუნა და მათი რაოდენობა სულ უფრო იზრდება, ხოლო ლარი ინტენსიურად მყარდება. აღნიშნულში დასავლელი პარტნიორების მხარდაჭერა უდიდესია. საქართველოსთვის ევროპულ ორიენტაციას ალტერნატივა არ გააჩნია, მაგრამ ეს გზა ჩვენ უნდა გავიაროთ რაც შეიძლება ნაკლები დანაკარგით და ეფექტურად. ლარის გამყარებამ ხელი შეუწყო იმპორტირებული საქონლის ინფლაციის შენელებას. გარდა ამისა, გაიზარდა ნომინალური ხელფასების ზრდის ტემპი. დინამიურად მიმდინარეობს ჯამური პროდუქტიულობის აღდგენის პროცესი, რაც ნიშნავს იმას, რომ ამ ეტაპისთვის შრომის ბაზრიდან ინფლაციაზე მნიშვნელოვანი დატვირთვა არ მიმდინარეობს.

შესავალი

საქართველოს ეკონომიკაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს რუსეთის მხრიდან უკრაინის

ნის მიმართულებით გამოვლენილი აგრესია და საომარი მოქმედებების დაწყება. უკრაინის წინააღმდეგ (რუსეთის მიერ) დაწყებულმა ომმა და აგრესიამ ახალ რისკებს ჩაუყარა საფუძველი. კერძოდ, საომარი მოქმედებების შედეგად რუსეთისთვის დაწესებულმა სანქციებმა და მიწოდების შეზღუდვებმა, მნიშვნელოვნად გაზარდა სხვადასხვა სახის საქონლის ფასები მსოფლიო ბაზრებზე. შესაბამისად, მნიშვნელოვნად გაიზარდა ინფლაცია, როგორც განვითარებულ, ასევე განვითარებად ეკონომიკებში.

ძირითადი ნაწილი

ბოლო პერიოდში საქართველოს ეკონომიკურ ზრდაში მნიშვნელოვანი პოზიტიური ცვლილებები განხორციელდა და ამ ცვლილებებში გამოიკვეთა მშენებლობის, საფინანსო და სადაზღვევო საქმიანობების, ტრანსპორტის, დასაწყობებისა და ვაჭრობის სექტორები. პოზიტიურია ასევე საგარეო ვაჭრობის სფეროს ფაქტორიც. ეკონომიკური ზრდის ხელშემწყობი იყო საგარეო ვაჭრობისა და ტურიზმის კუთხით დაფიქსირებული ტენდენციებიც. კერძოდ 2023 წლის მარტში ექსპორტის დაახლოებით 33%-ანი ზრდა გვექონდა (საქსტატი, 2023).

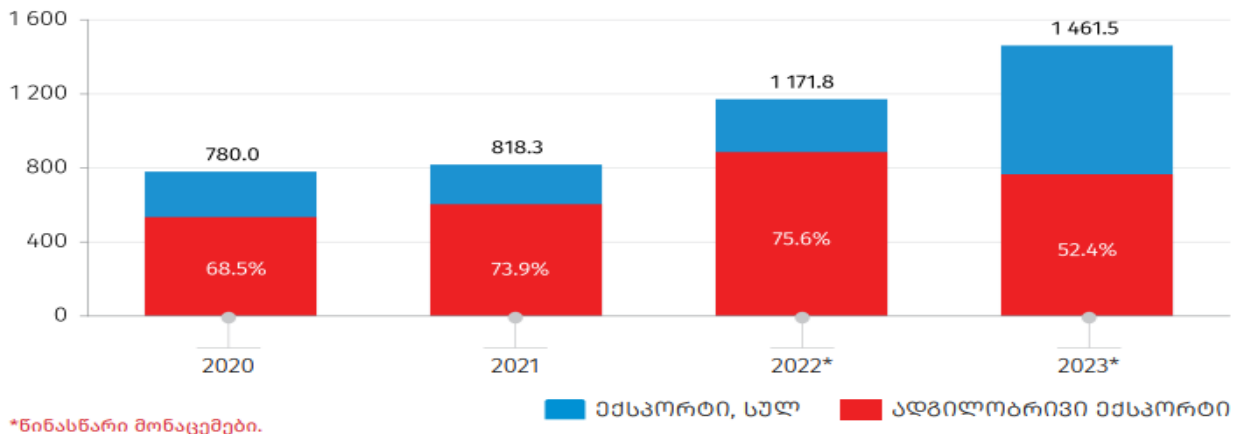
აქტიური ზრდის ფაზაშია საქართველოს ექსპორტის მაჩვენებლები, თუმცა საყურადღებოა, რომ ქვეყანას ათვისებული აქვს უფრო მეზობელი ქვეყნების ბაზარი და დასავლეთის ბაზრებზე შედარებით ნაკლებადაა წარმოდგენილი. სტატისტიკური მაჩვენებლით, დიდი წილი რეექსპორტს, ანუ სხვა ქვეყნიდან შემო-

ტანილ პროდუქციას და შემდგომ აქედან გატანას უჭირავს. წინა წლებთან შედარებით, ბოლო პერიოდში იზრდება ექსპორტის მიმართულება, მაგრამ ამ მხრივ მეტის გაკეთება შეიძლება (არჩვაძე, 2023).

საქართველოდან განხორციელებული საქონლის ექსპორტის მოცულობამ მიმდინარე წლის იანვარ-მარტში, \$1.5 მლრდ შეადგინა, რაც 24.7%-ით მეტია გასული წლის შესაბამისი პერიოდის მაჩვენებელზე.

ნახაზი 1

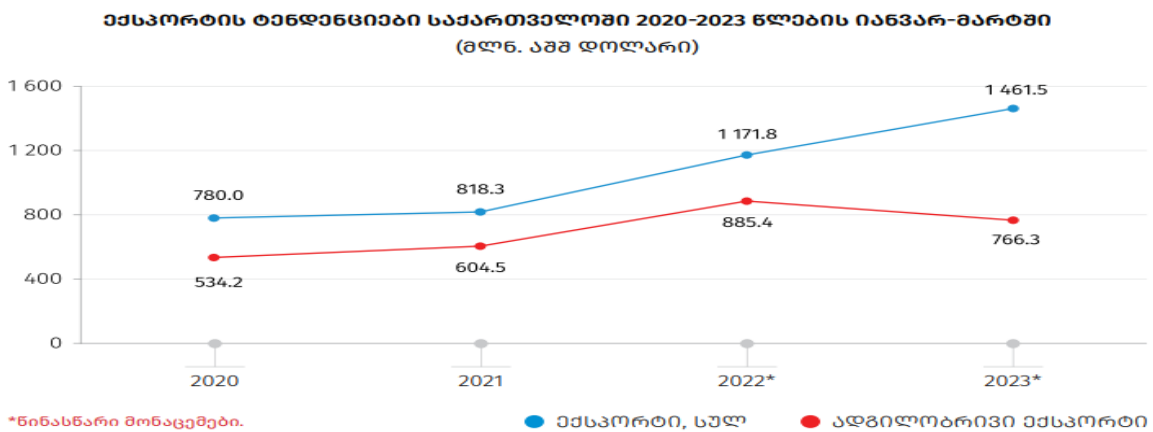
საქართველოდან განხორციელებული ექსპორტი 2020-2023 წლების იანვარ-მარტში
(მლნ. აშშ დოლარი)

იანვარ-მარტში (მლნ.აშშ დოლარი) 2023 წლის იანვარ-მარტში ათი უმსხვილესი ქვეყნის წილმა საქართველოს მთლიან ადგილობრივ ექსპორტში 79.5% შეადგინა. ამ მხრივ, უმსხვილესი საექსპორტო პარტნიორებია: რუსეთი (\$141.4 მლნ.), ჩინეთი (\$123.4 მლნ.) და თურქეთი (\$93.4 მლნ.) (საქსტატი, 2023).

ნახაზი 2

ექსპორტის ტენდენციები საქართველოში 2020-2023 წლის იანვარ-მარტში
(მლნ. აშშ დოლარი)

ამ პერიოდში, ადგილობრივი ექსპორტის ათეულში პირველ ადგილზე სპილენძის მადნები და კონცენტრატები არის წარმოდგენილი (\$205.6 მლნ). აღნიშნული სასაქონლო ჯგუფის წილი მთლიანი ადგილობრივი ექსპორტის 26.8%-ს შეადგენს. მეორე ადგილზეა ფეროშენადნობები (\$81.8 მლნ, მთლიანი ადგილობრივი ექსპორტის 10.7%), ხოლო მესამე ადგილს იკავებს ყურძნის ნატურალური ღვინოები (\$56.3 მლნ, მთლიანი ადგილობრივი ექსპორტის 7.4%) (საქსტატი, 2023).

უარყოფითმა სავაჭრო ბალანსმა 2023 წლის იანვარ-მარტში 1.9 მლრდ შეადგინა, რაც საგარეო სავაჭრო ბრუნვის 38.9%-ია.

კერძო სექტორის მოდერნიზებული მოთხოვნების შესაბამისად და სახელმწიფო პოლიტიკის ხელშეწყობით, ბოლო 10 წელიწადში ქართული აგროსასურსათო პროდუქციის ექსპორტის თითქმის 147 %-იანი ზრდა დაფიქსირდა. მსოფლიოს 96 ქვეყანაში საქართველოდან, ექსპორტირებულია რეკორდული მაჩვენებლის პროდუქტი, 1.3 მილიარდამდე აშშ დოლარის ღირებულების აგროსასურსათო პროდუქცია, რაც 34%-ით აღემატება 2020 წლის მაჩვენებელს და 10.5%-ით 2021 წლის მაჩვენებელს (შამუგია, 2023).

მიმდინარე, 2023 წელს უფრო მაღალი ზრდა შეინიშნება აგროსასურსათო პროდუქტების ექსპორტის მიმართულებით. პირველი კვარტლის მონაცემებით, ექსპორტში, წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით 29%-იანი ზრდაა, ხოლო ევროკავშირში ქართული აგროსასურსათო პროდუქციის ექსპორტი 21%-ით არის გაზრდილი (შამუგია, 2023).

მნიშვნელოვანია, ასევე რეექსპორტის ზრდაც, სადაც საქართველო საიმედო პარტნიორის როლსა და შთაბეჭდილებას ტოვებს.

ექსპორტი გაიზარდა, თუმცა მაჩვენებელი, ძირითადად, რეექსპორტის ხარჯზეა მომატებული. რეექსპორტის გაზრდა ნიშნავს იმას, რომ ჩვენ სავაჭრო პარტნიორები, უშუალო და არც თუ უშუალო სახმელეთო მეზობლები გარკვეულ ინტერესსა და რაც მთავარია, ნდობას

იჩენენ საქართველოს მიმართ. ამ მხრივ ჩვენი ქვეყანა საიმედო პარტნიორის როლსა და შთაბეჭდილებას ტოვებს (არჩვაძე, 2023).

სხვა მხრივ, შეინიშნება ადგილობრივი ექსპორტის მაჩვენებლის შემცირება, რაც ორ მიმართულებასთანაა დაკავშირებული: პირველი – ცალკეული სახის მიწოდების კონტრაქტების დასრულება, განსაკუთრებით სანედლეულო ხაზით და მეორე – ლარის გამყარება. ბოლო ერთ წელიწადში ლარის მაჩვენებელი საგრძნობლად გაძლიერდა და ეს დამატებით ბარიერებს ქმნის საგარეო ვაჭრობის თვალსაზრისით, რადგან ქართული პროდუქცია უფრო და უფრო ძვირი ხდება დოლარის განზომილებაში (არჩვაძე, 2023).

საქართველო, მეზობელი ქვეყნების ბაზარზე უფრო აქტიურადაა წარმოდგენილი ვიდრე დასავლეთის ქვეყნებში (ევროკავშირი და ამერიკა). ამ მიმართულებით ზრდა შეინიშნება, თუმცა სასურველია უფრო მაღალი მაჩვენებლებით ვიყოთ წარმოდგენილი, რადგან მაღალი მყიდველობითი და გადახდისუნარიანობით სწორედ ეს ბაზრები ხასიათდებიან.

ევროპასთან დადებული სავაჭრო ხელშეკრულების გამოყენება ისე ვერ განხორციელდა, როგორც საჭიროება მოითხოვდა. მიმდინარე მონაცემებით, რუსეთში უფრო მეტი პროდუქცია გაგვაქვს, როცა ევროპასთან ვაჭრობის მხრივ დიდი ძვრა არ ყოფილა (ბიძინაშვილი, 2022).

დასკვნა:

- აუცილებელია საქართველომ დააჩქაროს ევროკავშირთან მჭიდრო ინტეგრაცია და გადადგას ქმედითი ნაბიჯები საინვესტიციო და საექსპორტო გარემოს გაუმჯობესებისათვის, ქვეყანაში შექმნილი სოციალურ-ეკონომიკური გამოწვევების საპასუხოდ;

- რუსეთ-უკრაინის მიმდინარე ომის გათვალისწინებით, უცხოელი პარტნიორებისა და დონორების ჩართულობით აუცილებელია კონკრეტული სტრატეგიის შემუშავება უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის თვალსაზრი-

სით, აგრეთვე პირდაპირი რესურსით - „აწარმოე საქართველოში“ პროექტის ფარგლებში მეტი ახალი პროექტების განხორციელება, რომელიც ხელს შეუწყობს საექსპორტოდ გასაგზავნი სამამულო პროდუქციის წარმოებას.

- დღეს არსებული რესურსით, ახლანდელი საექსპორტო მაჩვენებლის არა მხოლოდ შენარჩუნება, არამედ გაუმჯობესებაც შესაძლებელია. მკვეთრად შესაცვლელია საექსპორტო გეოგრაფია, რათა მთლიანი ექსპორტის რაოდენობამ დღეს-ს ქვეყნიდან თანდათანობით ევროკავშირის ქვეყნებისკენ აიღოს ორიენტაცია;

- ჩვენი მოლოდინია, რომ ეკონომიკური ზრდის კუთხით არსებული პოზიტიური ტენდენცია გაგრძელდება მომავალ პერიოდშიც და შევძლებთ იმაზე მაღალი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფას, ვიდრე ეს წლის დასაწყისში იყო პროგნოზირებული საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების მიერ. საქართველოს ეკონომიკაში დაფიქსირებული პოზიტიური ტენდენციები და მაღალი ეკონომიკური ზრდანათლად მიანიშნებს, რომ საგარეო შოკების, გეოპოლიტიკური დამაბულობისა და გამოწვევების მიუხედავად, საქართველოს ეკონომიკა ინარჩუნებს მდგრადობას.

ლიტერატურა:

1. საქონლით საგარეო ვაჭრობა საქართველოში (2023 წლის იანვარი-მარტი). სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. URL:<https://www.geostat.ge/ka/single-news/2809/sakonlit-sagareo-vachroba-sakartveloshi-2023-tslis-ianvar-marti-tsinastsari-shedegebi> (გადამოწმებულია 29.03.2023)

2. შამუგია ო., (2023) საქართველოდან 96 ქვეყანაში ექსპორტირებულია \$1.3 მლრდ აგროსასურსათო პროდუქცია. URL: <https://commerciant.ge/news/economic/saqartvelodan-96-qveyanashi-eqsportirebulia-13-mlrd-agrosasursato-produqtia-otar-shamugia> (გადამოწმებულია 29.03.2023)

3. არჩვაძე ი., ადგილობრივი ექსპორტი ვედარ იზრდება - რა უშლის ხელს ქართული ნაწარმის უცხოეთში გატანას. გაზ. „რეზონანსი“, 22.03.2023. URL: <http://www.resonancedaily.com/>

mobile/index.php?id_rub=3&id_artc=177903 (გადამოწმებულია 29.03.2023)

4. ბიძინაშვილი დ., (2022) რუსეთ-უკრაინის ომის გავლენა საქართველოს ეკონომიკური აქტივობის მაჩვენებლებზე. ეკონომიკური პროფილი. ტომი 17, 1(23), გვ. 67-73. DOI: <https://doi.org/10.52244/ep.2022.23.14>